

ПОТРІБЕН «ЄВРОРЕМОНТ» ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЕКОЛОГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Об'єктивні закономірності соціально-економічного розвитку України зумовили нагальність розв'язання двох взаємопов'язаних проблем — забезпечення конкурентоспроможності національного господарства й активізацію його євроінтеграційного поступу. Вчасно проведена вітчизняними науковцями «діагностика» цих викликів міжнародного економічного змагання знайшла своє відображення у розпорядженні Президента України від 3 жовтня 2005 р. «Про деякі питання забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в процесі європейської та євроатлантичної інтеграції». У цьому документі акцентується увага на визначенні умов, необхідних для розвитку конкурентоспроможної України у глобальному середовищі.

Автори статті, залучаючи сучасний інструментарій, досліджують рівень «євроідентичності» вітчизняної економічної системи природокористування і розмірковують, наскільки це впливає на процес формування конкурентоспроможності української економіки.

К олись англійський професор математики Льюїс Керолл, більш знаний як письменник, вустами свого літературного героя радив: «Щоб залишатися на тому самому місці, потрібно іноді дуже швидко бігти». Справедливість і влучність метафоричного змісту цього афоризму, здається, дуже добре розуміють саме ті фахівці-економісти, які розробляють тактику забезпечення конкурентоспроможності України. Справді, можливості стабільного економічного зростання та місце нашої країни на світовому ринку переважно залежатимуть від того, наскільки швидко й ефективно державою і підприємницьким середовищем розв'язуватимуться питання підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Аналіз змін міжнародних позицій конкурентоспроможності національних економік упродовж 2000—2005 років засвідчує, що Україна,

попри економічне зростання від 2000 р., не підвищила свого рейтингу серед інших держав, а, навпаки, втратила у наступні роки конкурентні переваги й опустилася по ієрархічній драбині світової конкурентоспроможності. Так, протягом 2000—2003 рр. за індексом зростання конкурентоспроможності (GCI) вона зійшла з 57 місця на 77 серед 80 країн. Причому, порівняно вже зі 102 країнами світу, в 2003 р. Україна зайняла 84 позицію. До речі, її місце (86 за показником GCI серед 104 держав) у 2004 р. було останнім з-поміж країн Європи. При цьому обнадійливими видаються показники за 2005 р. — Україна дещо зміцнила конкурентні позиції, поліпшивши свій рейтинг серед 117 країн (84 місце), однак усе ще не змогла досягти власного результату 2000 року. Крім того, і за індексом поточної конкурентоспроможності (BCI) неухильно знижувався рейтинг нашої держави впро-

© ВЕКЛИЧ Оксана Опанасівна. Доктор економічних наук. Головний науковий співробітник Державної установи «Інститут економіки та прогнозування» НАН України (Київ).

БУГАС Валерій Васильович. Кандидат економічних наук. Завідувач кафедри політичної економії Київського національного університету технологій та дизайну (2006).

довж 2000–2005 років — з 56 місця (серед 89 країн) до 75 (з-поміж 117 країн). Це сигналізує передусім про погіршення підприємницького середовища, надзвичайно високі ризики господарської діяльності¹.

Наведені цифри міжнародного рейтингу України щодо конкурентоспроможності економіки виявляють не просто його доволі низьке значення, а — найголовніше — відсутність сприятливих умов для успішного використання конкурентних переваг, реалізації можливостей національних виробників змагатися на внутрішніх і зовнішніх ринках з виробниками інших країн.

Одним із ефективних напрямів посилення конкурентних переваг національних товаровиробників, як свідчить зарубіжний досвід, є впровадження системи регулятивних, економічних та інформаційних інструментів СОТ, що доповнюють один одного. Системанбір таких інструментів спрямована на коригування взаємозв'язків між торговельними правилами і групами певних національних інтересів.

Хоч як прикро, але й дотепер науковою думкою залишається малорозробленою низка проблем, розв'язання яких безпосередньо стосується реалізації зовнішньоекономічних інтересів України і забезпечення її екологічної безпеки. Невідкладним є дослідження впливу екологічного фактора на конкурентоспроможність країни, використання цього чинника для зміцнення економічних позицій та підвищення конкурентоспроможності національних товарів на світових ринках, визначення комплексу умов формування ділового клімату, сприятливого розвитку вітчизняного екологічного підприємництва.

Для України такі аналітичні оцінки є надзвичайно актуальними і нагальними. Вони необхідні для запобігання передбачуваним

¹ World Economic Forum. Global Competitiveness Report 2000–2005 // Інтернет-ресурс: <http://www.weforum.org>.

ризикам у зв'язку з неминучими технологічними, структурними, регуляторними, інституційними трансформаціями, адекватними нормативним екологічним вимогам СОТ. Тому доцільно проаналізувати стан готовності економічної системи природокористування та її найважливішої підсистеми — екологічного оподаткування — до сучасних еколого-економічних вимог функціонування світового господарства. Оскільки проведення такого ємного дослідження виходить за рамки цієї статті, то звузимо його мету до визначення «євроідентичності» вітчизняної економічної системи природокористування з відповідним механізмом екологічного регулювання в країнах Євросоюзу — членах ОЕСР/СОТ.

Євроінтеграційний процес України об'єктивно полягає у формуванні спільного з Європейським Співтовариством (ЄС) екологічного, економічного, соціального, політичного та правового простору, який нині утворюють майже п'ятдесят держав. Україна, будучи складовою цього геополітичного простору та водночас екосистемним складником загальноєвропейських природних багатств, безперечно, впливає на їхній стан і якість. У свою чергу, зазнаючи зворотного впливу європейських екологічних факторів, Україна має належним чином сприймати тенденції екологічної політики ЄС, адаптуючи їх до національної політики, але у контексті формування екологічно безпечного європейського простору та реалізації власних інтересів. Тому від рівня і якості напруження та впровадження політико-економічних й організаційних механізмів європейської екологічної інтеграції залежить і рівень розв'язання національних екологічних проблем, які, власне, є транснаціональними і глобальними.

До цього також зобов'язує і так званий «п'ятий пріоритет» імплементації Плану дій Україна — ЄС в рамках Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Союзом, яка визначає цілі такої співпраці. Сутність п'ятого пріоритету —

інтенсифікація розв'язання проблем охорони та відтворення навколишнього природного середовища. Одним із пріоритетів міжнародного співробітництва у сфері екології є участь у міждержавному процесі «Довкілля для Європи». Прикметно, що провідна ідея цього процесу полягає в інтеграції екологічної політики з політикою державного управління (включаючи економічну) в регіонах ЄЕК ООН. Зазначена ідея розвиває і поглиблює рішення саміту Ради Європи у м. Кардифі щодо імплементації оцінок впливу на навколишнє природне середовище у головні політичні та економічні заходи Співтовариства, в усі стратегії ЄС (так званий «Кардифський процес»).

Стосовно Нових Незалежних Держав провідна ідея розгортання процесу «Довкілля для Європи» трактується як інтеграція екологічних рішень з економічною та політичною реформами. Україна приєдналася до цього процесу, що надало потужного імпульсу для суспільного осмислення важливості розбудови ефективної вітчизняної системи раціонального природокористування та захисту навколишнього природного середовища як засобу формування екологічно безпечного європейського простору.

Визнання інтеграції до європейських економічних структур стратегічним пріоритетом неминуче ставить перед Україною низку питань стосовно подальшої стратегії реформування національної економіки, адекватної принципам регулювання суспільної самоорганізації європейської спільноти. Одним із провідних засобів здійснення такої стратегії має стати економічний механізм природокористування (економічний механізм екологічного регулювання).

Таким чином, європейський вимір для державної екологічної політики означає її орієнтацію на впровадження тих інструментаріїв ЄС, які спроможні нейтралізувати український діапазон європейського спектра екологічних загроз і викликів. Водночас євро-

пейський вимір для державної екологічної політики — це визнання бажання й готовності України будувати свою економічну систему природокористування адекватно до цілей, вимог, правил, принципів, стандартів екологічної політики ЄС.

Уже протягом 30 років Європейське Співтовариство здійснює екологічну політику, яка передбачає кілька етапів організації та проведення заходів у сфері охорони навколишнього середовища. Практична діяльність ЄС тут ґрунтується на Договорі про заснування Європейського Співтовариства (статті 2, 3 (ї) та 6). Основні положення щодо принципів політики ЄС у сфері охорони довкілля викладено у статтях 174–176 Договору. Метою політики є збереження та захист особистих екологічних прав людини з подальшим поліпшенням стану довкілля, захист здоров'я людей, досягнення розумного та раціонального використання природних ресурсів, а також сприяння розв'язанню питань регіонального та загальносвітового співробітництва ².

Ці положення мають принципове значення, оскільки визначають пріоритетний характер вирішення екологічних завдань ЄС. У Шостій програмі дій ЄС у сфері охорони довкілля, яка ґрунтується на статтях 174 та 175 згаданого Договору, чітко визначені загальні засади співробітництва та принципи, що сформува-лися у процесі природоохоронної діяльності країн-членів ЄС. Серед них слід виокремити як провідні: сталий розвиток; запобігання завданню шкоди довкіллю; захист від кліматичних змін; захист природи та біологічної різноманітності; охорона природи та здоров'я людини; принцип «платить забруднювач»; розумне управління навколишнім середовищем; інтегроване запобігання забрудненню навколишнього природного середовища та контроль за ним; оцінка впливу на довкілля; сво-

² Європейський Союз. Консолідовані договори. — К.: Port-Royal, 1999. — С. 47–50.

бода доступу до інформації про довкілля; відповідальність за забруднення навколишнього природного середовища.

Загальні принципи окреслюють межі досягнення економічних і соціально-політичних цілей через реалізацію екологічної політики, вони тісно взаємопов'язані зі спеціальними галузевими принципами охорони довкілля, які узгоджуються конкретизованими директивними положеннями про раціональне використання природи.

Порівняльний аналіз загальних засад національної екологічної політики виявляє, що вони за суттю не відрізняються від аналогічних засад у країнах ЄС. Що ж до завдання «євроідентичності» принципів реалізації вітчизняної економічної системи природокористування, то виконання його і дотепер є проблематичним. Це засвідчує дослідження ідентичності принципів прийняття екологічних рішень в Україні в контексті імплементації відповідних принципів ЄС.

Принцип запобігання екологічній шкоді. Здебільшого ціна ліквідації наслідків екологічного лиха є вищою, ніж витрати на його попередження. Тому запобігання — раціональніший шлях порівняно з намаганнями розв'язати проблему після її виникнення. Дотримувати цього принципу можна завдяки проведенню екологічної експертизи та моніторингу, який передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків. Проте нинішня екологічна політика України не враховує повною мірою цих процедур.

Принцип «платить забруднювач». Цю вимогу в Україні запроваджено від 1999 року. Втім, забруднювачі лише частково покривають соціальні та економічні втрати, що виникли внаслідок забруднення чи неефективного використання ресурсів шляхом компенсації видатків на переробку відходів або знешкодження шкідливих викидів, оскільки в самій системі нарахування плат за використання або забруднення ресурсів фактично не закладена реалізація цього принципу.

Принцип ефективного використання природних ресурсів. Згідно з ним у процесі господарювання не можна порушувати баланс між екологічним й економічним розвитком. Підхід, за яким при використанні природних ресурсів потрібно враховувати правила економічної ефективності в часі (перспективі), є для України порівняно новим. Тому такий принцип досі належним чином не запроваджено.

Принцип використання найкращих еколого-безпечних і доступних технологій. Через недостатнє фінансування цей принцип залишається здебільшого декларативним. Окрім того, в Україні діють лише стандарти, що стосуються використання та забруднення довкілля (які, до речі, потребують реформування відповідно до системи екологічних стандартів ЄС), тоді як країни ЄС послуговуються екотехнологічними нормами — так званими «стандартами найкращої наявної технології».

Принцип вільного доступу до екологічної інформації має забезпечити розвиток механізмів участі громадян у процесі ухвалення рішень та їх залучення до формування політики захисту довкілля. Обов'язковість цієї засади зафіксовано в законі України «Про екологічну експертизу» (1995).

Принцип екологічної відповідальності означає відповідальність за будь-які порушення екологічних нормативних актів, що відображено в екологічному законодавстві України. Втім, українські закони в галузі екології здебільшого є декларативними. Адже досі не розроблено належних підзаконних актів, що відігравали б роль механізмів упровадження екологічного законодавства та дії міжнародних угод.

З огляду на результати аналізу «євроідентичності» принципів національної екологічної політики, слід констатувати, що її реалізація переважно не відповідає основним принципам здійснення природоохоронної діяльності країн-членів ЄС. Отже, нинішній

інструментарій екологічного регулювання має бути не лише адекватним ідеї еколого-зрівноваженого сталого соціально-економічного розвитку, а й принциповій політиці ЄС у сфері охорони довкілля.

Однак тверде рішення України щодо розробки всеохоплюючої програми адаптації власного законодавства та, відповідно, механізмів управління, зокрема природокористування, можна вважати важливим свідченням того, що країна готова впроваджувати досвід функціонування європейської моделі правового та економічного регулювання суспільної самоорганізації як рушійну силу для прискорення еколого-економічних та соціальних перетворень, котрі мають відбуватися паралельно.

Змістовність останньої тези наочно підтверджується результатами аналізу факторів економічного зростання, здійсненого російськими науковцями на базі даних Світового економічного форуму (1999–2000) для групи із 36 країн, що є порівнянними за рівнями їхнього економічного розвитку з Росією (включаючи Україну). Дослідженням виявлено несподівано відчутне значення такого фактора економічного зростання, як «відповідність національних норм у сфері охорони навколишнього природного середовища міжнародним домовленостям». Коефіцієнт кореляції цього чинника з темпами зростання ВВП зазначеної групи країн становить 0,558, а очікуваний «внесок» його дії у річний приріст ВВП Росії оцінюється від 1,3 до 2,1%³.

Статистично виявлений зв'язок економічного зростання з екологічними вимогами світової спільноти свідчить, у свою чергу, про певний вплив досягнутого рівня відповідності принципів засад вітчизняної економічної системи природокористування міжнародним екологічним регуляторним

³ Цирель С. Экономический рост и информационные технологии: компаративистский подход // Вопр. экономики. — 2004. — № 11. — С. 95–96.

заходам на процес формування конкурентоспроможності національної економіки. Цей висновок заслуговує на особливу увагу при опрацюванні тактики здійснення прогнозованої політики «супроводження» процесу відкриття української економіки, лібералізації її зовнішньоторговельних відносин у форматі вступу до СОТ.

Досвід країн-членів ОЕСР та ЄС переконливо доводить, що своєю дієвістю система екологічного менеджменту зобов'язана, насамперед, ефективності економічного механізму природокористування, який базується на збалансованому поєднанні регуляторів примусово-обмежувального та стимулюючо-компенсаційного характеру. Саме у такий спосіб можна створити сприятливіші умови для природо- і ресурсозбереження, а також для застосування екологічно безпечних технологій та методів господарювання.

Існуючий в Україні економічний механізм екологічного управління здебільшого оперує групою таких регуляторів екологічної поведінки товаровиробників, які змушують їх обмежувати свою природоруйнівну діяльність згідно з вимогами нормативних актів, постанов і законів. Однак явна спрямованість вітчизняного економічного механізму екологічного регулювання на пріоритет методу «батога» стосовно природокористувачів, які працюють у нинішніх складних економічних і соціальних умовах, аж ніяк не стимулює їхню зацікавленість у дотриманні екологічних норм та зниженні техногенних навантажень на природу.

Такий механізм не спонукає їх до використання екологічно безпечних способів господарювання, сковує природоохоронну діяльність, обмежує впровадження інноваційних екологоорієнтованих технологій, що спричинює закономірне погіршення якості довкілля. Отже, виявляється неконструктивність економічного інструментарію існуючого механізму, який не здатний захопити суб'єктів господарювання задля досягнення екологіч-

них цілей і створити необхідні фінансові умови для реалізації природоохоронних заходів.

У визначенні комплексу умов, сприятливих для формування екологічно безпечного європейського простору та його сталого розвитку, пріоритетним напрямом, — як підкреслено у рішеннях V Пан'європейської конференції міністрів охорони навколишнього середовища «Довкілля для Європи», — є концентрація науково-практичних і державних зусиль на вдосконаленні ефективності природоохоронних інструментів і механізмів⁴. Щодо цього показове, на наш погляд, здійснення екологічного оподаткування в країнах-членах ЄС.

Особливість розвитку системи європейського екологічного менеджменту 90-х років — висування екологічного оподаткування до рангу провідних, з-поміж інших регуляторів природокористування, шляхом розширення та зміцнення його бази. Нині у країнах-членах ОЕСР широко впроваджується понад 370 таких податків, більшість із яких, а також їхню структуру і ставки затверджено національними парламентами.

За цільовою спрямованістю вони поділяються на податки, які: переважно слугують для покриття екологічних витрат; стимулюють екологічно релевантну поведінку економічних агентів (виробників і споживачів); виконують здебільшого фіскальну функцію задля подальшого фінансування природоохоронних заходів.

Характерно, що «позеленіння» бюджетно-податкової системи, як свідчить практика оподаткування розвинених країн, є ефективним засобом успішного досягнення водночас двох національно значущих цілей — наповнення державних бюджетів і розв'язання

⁴ Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі. Спеціальне видання до V Пан'європейської конференції міністрів охорони навколишнього середовища «Довкілля для Європи». — К.: Новий друк, 2003. — С. 75–74.

проблем якості довкілля. Так, у країнах ЄС надходження від екологічних податків упродовж 1980–2001 років зросли більш як учетверо. В 2001 р. вони становили 238 млрд євро, або 2,7% ВВП і 6,5% сумарних податкових надходжень⁵. З 2001 по 2003 роки загальна сума внеску екологічних податків у формування ВВП Євросоюзу оцінювалася на рівні 2–2,5%, але відрізнялася по країнах-членах ОЕСР — від 1% ВВП (США) до 5,3% ВВП (Туреччина).

При цьому важливо підкреслити, що сума надходжень — не єдиний істотний параметр податків, пов'язаних із охороною навколишнього середовища. З погляду раціонального природокористування суттєвим критерієм доцільності застосування екологічних податків є зміни у поведінці суб'єктів господарювання — ті, що спонукають до відмови від екологічно шкідливих товарів або відповідних видів діяльності. У результаті формується потенціал одночасного зменшення податкових надходжень (наприклад, завдяки скороченню відрахувань за забруднення) та підвищення природоохоронного ефекту.

Прикметно, що сьогодні вже 8 країн-членів ОЕСР здійснили радикальні реформи природоохоронного та податкового законодавства (так звані «екотрудові податкові реформи»). Їх суть — зниження чи анулювання певних податків (наприклад, зменшення прибуткового податку з населення або виплат із соціального забезпечення) з одночасним уведенням нових податків, пов'язаних з охороною навколишнього середовища, завдяки розширенню бази екологічного оподаткування, але без збільшення загального податкового тягаря. Вважаємо, що ідея екотрудової податкової реформи є плідною і для подальшого вдосконалення системи екологічного оподаткування України.

⁵ Johansson U., Schmidt-Faber C. Environmental taxes in European Union 1980–2001. — Statistics in focus. — 2003. — Theme 8–9. — P. 1.

Отже, у країнах-членах ЄС інтенсивно використовуються екологічні податки не лише як дієвий інструмент економічного стимулювання товаровиробників до активної інвестиційно-інноваційної природоохоронної та ресурсощадливої діяльності, а й як засіб перерозподілу фінансових коштів на користь екологічних програм і як метод розв'язання поточних проблем збереження якості довкілля та запобігання екологічній шкоді національним господарствам.

Варто звернути увагу на той факт, що в Україні практично всі види платежів у формі плати, збору та відрахувань, пов'язаних з природокористуванням та охороною навколишнього середовища, попри їхню принципovu різницю за економічною суттю та з позицій джерел фінансування природоохоронних заходів, мають характер податкових надходжень і фактично є способами збільшення коштів у прибутковій частині Державного бюджету.

Уявлення про доходний «внесок» від природокористування дають такі цифри: саме завдяки платежам (податкам) за природокористування у Державному бюджеті України формується майже 7% коштів. Так, за авторськими розрахунками, у 2006 р. частка екоресурсних платежів у доходах бюджету становитиме 7,6%⁶. Показовими є матеріали аналізу групи експертів ОЕСР, за якими у 2001 р. надходження лише від однієї групи платежів — за забруднення довкілля — сформували 0,1% ВВП України⁷.

Отже, частка надходжень до бюджету України від платежів за природокористування є порівнянною з відповідною часткою

⁶ Розраховано за: Таблиця поправок до Закону України «Про Державний бюджет України на 2006 рік» (з Додатку №1). — К.: Верховна Рада України, 2005. — № 8000, грудень.

⁷ The use of economic instruments for pollution control and natural resource managements in EESSA (Eastern Europe, Caucasus and Central Asia)/ — Copenhagen: Danish environmental protection agency, 2003. — P. 73.

екологічних податків у країнах-членах ЄС, але істотно відрізняється від неї не лише за абсолютною сумою, а й за іншими параметрами, насамперед, змістом і якісним складом екологічних податків, а найголовніше — економічним механізмом їхнього впливу на розв'язання проблем охорони навколишнього середовища.

Стосовно «евроідентифікації» якісних характеристик вітчизняної системи екологічного оподаткування слід наголосити на тому, що в Україні відсутні певні групи екологічних податків, які притаманні системі оподаткування у країнах ЄС. Ідеться про: «відкладені платежі», що сприяють покриттю екологічних витрат (earmarked charges — податки на шумове забруднення, батарейки, доходи від тваринництва та інші); «потоварні» або «продуктові», які стимулюють обмеження або ощадливе споживання товарів — потенційних забруднювачів довкілля (incentive charges — податки на пестициди, детергенти, пластмасу, певні види палива, транспорту).

Однак головна відмінність вітчизняної системи екологічного оподаткування від європейської полягає у тому, що механізми її реалізації є не ефективними, оскільки не створюють в економічних агентів реальних стимулів для природоохоронних дій. Зрозуміло, що суто фіскальна спрямованість механізму збирання коштів за природокористування, з ігноруванням регульовальної, обмежувальної і стимулювальної функцій, не сприяє ефективному використанню природних благ⁸.

Нинішня система екологічного оподаткування України не відповідає сучасним реаліям і потребує реформування. Його мета пов'язана зі стимулюванням екологобезпечної

⁸ Докладніше див.: О. О. Веклич. Економічний механізм екологічного регулювання в Україні. — К.: Укр. ін-т досліджень навкол. середовища і ресурсів при РНБОУ, 2003. — С. 34–50.

підприємницької діяльності та, врешті-решт, зменшенням негативного впливу народно-господарського комплексу країни на природне середовище, зниженням природо- й екологоємності одиниці ВВП.

Доречно нагадати, що впродовж 1990–2002 років екологоємність нашого ВВП, попри певні позитивні зміни у загальній екологічній ситуації, зросла з 14 до 16,53%, а національного доходу – до 17,04%. Це завдає збитків національному господарству через значні екологічні втрати⁹. Екстраполяція тенденції збільшення питомих екологічних втрат функціонування національного господарства України свідчить не лише про перспективу появи додаткових екологічних втрат, які значно перевищують вигоду від економічного зростання, а й про посилення небезпеки екологічної деструкції довкілля країни через домінування екологоємності економіки, неефективності економічного механізму екологічного регулювання.

Погіршення стану природно-ресурсного потенціалу України, у свою чергу, спричинює зниження продуктивності природного капіталу суспільного відтворення через скорочення сталого потоку природних благ й екологічних послуг. Внаслідок цього звужуються конкурентні можливості виробництва та отримання стабільного доходу, що негативно впливає на процес формування національних конкурентних переваг, рівень конкурентоспроможності української економіки.

Науково-практичний аналіз свідчить про нерезультативність економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності в Україні щодо збереження навколишнього природного середовища та його неспроможність забезпечити екологічно сприятливі умови для господарюван-

ня. Вітчизняний економічний механізм природокористування має оперувати таким набором регуляторного інструментарію, який би стимулював ефективне використання природно-ресурсного потенціалу України. Адже оскільки саме екологічним (поряд із людським) факторами суспільного виробництва найбільш забезпечена вітчизняна економіка, то на його оптимальне використання має опиратися реалізація конкурентних можливостей та переваг нашої держави у міжнародному економічному змаганні.

Зважаючи на еколого-економічну ситуацію в Україні, обставини господарювання, що складаються у процесі переходу до ринку, та досвід організації природоохоронної діяльності в країнах-членах ЄС, пріоритетним напрямом формування дієвої екологічної політики слід вважати фінансово-економічне заохочення суб'єктів господарювання, які прагнуть знизити обсяги шкідливих викидів і відходів виробництва. Стрижнем екологічної політики України має бути стимулювання природоохоронної діяльності, яке ґрунтується на існуючій методологічній базі, апробованій вітчизняною практикою, а також враховує досягнення інших країн у розв'язанні екологічних проблем.

Ідеться про необхідність формування та реалізації такого економічного механізму екологічного регулювання в Україні, який би гнучко та ефективно вводив екологічний складник до ринкової моделі розвитку національного господарства. Іншими словами – **назріла потреба у реалізації національної екологічно безпечної моделі ринкових відносин у контексті імплементації відповідних принципів ЄС**. Це, у свою чергу, акцентує увагу на екологічному аспекті «нової хвилі» економічних реформ. Отже, на часі – екологічна орієнтація економічних реформ, тобто практична спрямованість на поліпшення екологічної ситуації у процесі реформування економіки.

⁹ Методи оцінки екологічних втрат / За ред. Л.Г. Мельника та О.І. Карінцевої. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – С. 49–51, 220, 232–235.

Саме у цій площині, на нашу думку, і стикаються, з одного боку, заходи щодо підвищення ефективності вітчизняних механізмів екологічного регулювання, скоригованих з відповідними механізмами регулювання економічних структур суспільної самоорганізації європейської спільноти, а з другого — загальні та спеціальні заходи стимулювання розвитку природно-ресурсного потенціалу України як національної конкурентної переваги, а звідси — зростання конкурентоспроможності національної економіки. У такий спосіб реалізується інтегрований підхід до розв'язання проблем природокористування і досягнення в нашій країні прийняттого рівня соціально-економічного та екологічного добробуту.

О. Веклич, В. Бугас

ПОТРІБЕН «ЄВРОРЕМОНТ» ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЕКОЛОГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Резюме

Аналізуються загальні засади національної екологічної політики і їх відповідність аналогічним засадам у країнах ЄС. Виявлено вплив рівня імплементації екологічного законодавства Євросоюзу на процес формування конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

О. Veklych, V. Bugas

«EURO-REPAIR» IS REQUIRED FOR ECONOMIC MECHANISM OF ECOLOGICAL CONTROL

Summary

The general fundamentals of national ecological policy and their correspondence with analogous fundamentals of EU countries are analyzed. The influence of EU ecological legislation implementation level on national economy competitiveness formation process is determined.

О. ХАРЧЕНКО, Л. ГАВРИШ, Л. ОСТАПЧЕНКО

ТОКСИЧНА ДІЯ ЕТАНОЛУ ТА ЙОГО ПРОДУКТІВ НА ОРГАНІЗМ

Серед хвороб, які називають соціальним лихом, найдавнішою і найпоширенішою є алкоголізм. Як відомо, розвиток пристрасті до алкоголю залежить від багатьох чинників та умов — соціальних, психологічних, біологічних, генетичних, а наслідок один — саморуйнування, деградація особистості, ушкодження всіх життєво важливих систем організму. Особливо прикро, коли хронічний алкоголізм вражає людей молодих, тим самим позбавляючи їх можливостей реалізації свого фахового і творчого потенціалу.

Останні дослідження виявили, що істотною причиною виникнення пристрасті до алкоголю є порушення обміну речовин в організмі людини, активація чи інгібування продукції певних ферментів. З'ясування молекулярних механізмів розвитку алкогольної залежності сприятиме селективному пошуку ефективних лікувальних засобів, спрямованих на компенсацію окремих реакцій організму, зменшення токсичного впливу етанолу.

© ХАРЧЕНКО Ольга Іванівна. Інженер кафедри біохімії біологічного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

ГАВРИШ Лариса Іванівна. Кандидат біологічних наук. Науковий співробітник тієї самої кафедри.

ОСТАПЧЕНКО Людмила Іванівна. Доктор біологічних наук. Професор зазначеної кафедри (Київ). 2006.